

Օ հնձարները գարնանալի քաղաքում թևածն
իրեն հետ մեռելի խառնանալով | Էնծիտաս
փութացաւ եկաւ թերմոյքիկն ըստ ամ անցքը
որ իւր քաղաքին միակ ծանապարհն էր, պաշտպա
նէլ Լևտոի երբ | Էնծիտաս իւր երեք հարեւ

բոլորովին թափեալ ի բնական ուժով մարմնայն. այլ բնական զօրութիւն մտացն միշտ առինքն ունէր : Կործարարն մարմնայն գրեթէ Լքեալ և վտայեալ համալ . այլ զարմանալին այն է , զի ոչ երբեք լուաւ որ յեւթնամեայ շրջանի անդ հիւանդութեան հասակին տրտունջ ի բերանի , այլ միշտ գոհանալով զՎստուծոյ սիրով և երկայնմտութեամբ տանէր անընթեք ծանրութեան ցաւակիր ծերութեանն : Կաւուր վախճանի իւրոյ յարուցեալ ի բնոյն , խնդրեաց զառճկոն իւր , զոր յամաց հետէ չէր արկեալ զանձամբ , ետ բերել արտաքոյ սովորութեան իւրում կերակուր քաղցրածաշակ , և եկեր ախորժանօք , զօրութիւն իմննոր երեւէր զանձամբ զգեցեալ , վերջին ճիւղն բնութեանն տայր նմա կարգով թիւն իմն , որ էր նշան մտաբուտ մահուան : Գուշակեաց նա յայտնապէս զվախճան իւր և պատրաստեցաւ քրիստոնէաբար ի նոյն ծանապարհ յաւիտեական . և աւանդեաց զհոգի իւր յեւթներորդ ժամու աւուրն մեծ վաստակաւորն ազգիս , թողեալ զյիշատակ անուան իւրոյ յէջն ազգային պատմութեան :

« Զերկրորդում աւուր յատուկ պատարագ մատուցաւ յաւաք խորանի , և մատուց զվերջին օծումն ամենապատեւ սրբապան Պատրիարքն . և զինի պատարագին հանդիսիւ տարեալ հանգուցաւ ի կարգս Պատրիարքաց սրբոյ ԼԹՈՒՅՍ , ի Փրկչոյ վանս մեր » :

Աւրախ սրտիւ կրեմք թէ Վարդգէսի Հայոց գաղափարն , որ Փրկչեանց քեռորդի հանգուցեալ ԼԹՈՒՅՍն մահտեոյ Զօհաննէս աղային շնորհիւր կարգադրեալ է , օրինաւոր կերպիւ կը զարգանայ իւր որդւոյն մեծապատիւ Արկիպոս աղային հայրենասիրական ջանքեր , նմանապէս արժանապարհ Զարու թիւնեան Գրիգոր վարժապետին բարեխախտած հոգաւորութեամբ , որ իւր ուսմանը ի Կոստանդնուպօլիս առած է ծախիւք յիշեալ լուսահոգի մահտեոյ Զօհաննէս աղային : Կը յուսամք թէ Վնայ հոգեւոր առաջնորդ գերապատիւ Պետրոս ծայրագոյն վարդապետը յետ այսորիկ այս գաղափարն ևս առաւել յառաջագիծութեամբ հայրաբար հոգ տանելով , աւելի պիտի ունենամք գովութեամբ յիշատակելու անոր ուսումնասիրական ջանքեր . որ աշխարհական հոգաբարձուաց ջանքը հետ մտերմութեամբ միանալով անշուշտ գաղափարներ որ ըստ օրէ ևս առաւել սխիտի զարգանայ յուրախութիւն սրտի բոլոր ազգասիրաց և ի փառաւորութիւն անուան յիշեալ հոգեւոր Հօր :

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ , 1 ՅՈՒՆԻՍԻ

Տէրութիւնը ամէն կերպ զինուորական պատրաստութիւնները ի գործ կը դնէ : Բարձրագուտիւ մեծ զօրացեալ պիտի չուշանայ ծանապարհ երկուս գէպ ի Ռումելի . որուն ուղեկից պիտի ըլլան զինուորական բազմաթիւ փաշաներ : Օգրաց կեդրոնը Արիւստուպօլսոյ մօտ պիտի ըլլայ . ուսկից պիտի քալեն ուր որ հարկը պահանջէ :

Կու թեանը պատասխան քաշեց մէջքէն իւր թուր և ըսաւ . թագաւոր , ես այս թուրը թշաւմեացս համար և ոչ թէ իմ հայրենեացս դէմ գործածելու կը կրեմ . այս ըսելով խօթեց զայն իւր փորը և մեռաւ , թագաւորը և իւր քովը գտնուած պաշտականները բոլորովին շուարած ձգելով այս բանիս վրայ : Արքանէնի հայրենապիտութիւն և ազգու օրինակ բազմաթիւ անօրէն Վասակներու , որոնք շատ անգամ չնչին սրտածառներով կամ շահասիրութեամբ իրենց հայրենիքը կամ հայրենակիցները թշաւմեաց ձեռքը կը մատեն :

Իսահակ Նեվթուն հռչակաւոր աստղագետը որ մը քաղաքէն դուրս գալով պտուղեղաւ ատեն մէկ հովուի մը կը հանդիպի . որուն կը հարցնեն թէ այս ինչ գիւղը նոյն տեղէն որչափ հեռի է : Հօգիւր կը պատասխանէ ըսելով թէ այդ ձեր ըսած գիւղը չորս մղնի ծանապարհ է , բայց պէտք է որ ածապարէք և ժամ մը յառաջ հասնիք որ չթրջիք , որովհետեւ կերի թէ կէս ժամէն խիստ աստղիկ անձրեւ մը պիտի գայ : Նեվթուն օգին պայծառութեամբ նայելով ուր ամենեկին անձրեւի նշան չէր երեւեր , հովուին այս գուշակութիւնը ամենեկին բանի տեղ չդնելով շարունակեց իւր ծանապարհը յու չիկ . բայց հաղիւ թէ

Մեծ զօրապետը զինուորական բարձրագոյն ժողով մը կազմեց և Ռիզա փաշան իրեն փոխանորդ (գայմագամ) անուանեց : Կայսերական պահապան զօրաց ընդհանուր հրամանատար Մէհմէտ Ռիշտի փաշան ևս կը պատրաստուի , որ պէտք ի գիպէլ հարկին ծանապարհ ելէ : () Եւ մանեան նաւատորմից Պէօլիքտէրէին առջև խորտնաւ է և ամէն օր զինուորական պաշարներով կը պատրաստուի :

() Օտէսայէն հասած նամակները կը ծանուցանեն , թէ բարձրագուտիւ Մէհմէտ իշխանը Կոստանդնուպօլիսէն գառնալէն ետեւ , երկու անգամ ծանապարհադու թիւն ըրեր է Օտէսայէն ի Վէփաթօքու , ուր կը գտնուի Ռուսաց նաւատորմիցը , և յետ այնորիկ մեկներ է Բեդրիպօլի երթալու : Օ յինուորական պատրաստութիւնները մեծ գործունէութեամբ կը շարունակուին ի Ռուսաստան , և կը հաստատեն թէ ի Վէփաթօքու երեւոտն հազար զօրք պատրաստ են նաւերը մոտելու : Ելլէ Ռուսաց զօրքերէն խուճ մը հրամանատարութեամբ Իլուտիս զօրավարին , Սորոտիլայի և Վալքիայի սահմանաց մօտ կը գտնուի . և ուրիշ խուճ մը ևս Տառնպէրի զօրավարին հրամանատարութեան ներքեւ Գրան սիլվանիայի սահմանացը մօտ կը պայտէ :

Դանուբեան գաւառները , որ շատ անգամ զանազան պատահարաց ենթակայ եղած են՝ մեծ վնաս կը կրեն բնականապէս իրաց այս վիճակէն : Պոլքէշէն կը գրեն թէ առեւտուրը սաստիկ հանգարտութեան մէջ է ի յիշեալ քաղաքն . ուր քանի մը անակու թիւններ տեղի ունեցեր են :

Եւստրիոյ վեհափառ Կայսեր եղբայրը մօտեւ կը պատուի ի Կոստանդնուպօլիս , և յիշեալ տեղութեան գեղատեսարան կողմանէ պատրաստութիւններ կը տեսնուի ի Պէօլիքտէրէ . ուր պիտի բնակի , կրտսեն , կայսերազուն իշխանը , Եւթմեան պարագայից մէջ այսպիսի լուր մը անշուշտ նշանակութեան արժանի է և մեծ ուրախութիւն պատճառեց խաղաղասէր հասարակութեանը :

— Սոյիսի 26ին ամենապատեւ տէր Զակօք սրբազան Պատրիարքը ընկերութեամբ իւր փոխանորդին գերապատիւ տէր Թադէոս եպիսկոպոսին և սրբոյ Լըուստոլէմի փոխանորդ արժաւորապատեւ տէր Կարապետ ծայրագոյն վարդապետին՝ արտաքին գործոց արշտօնեայ բարձրագուտի Ռէշիտ փաշային բնակարանը գացին ի Պալթալիման ուր կանչուած էին : Զատուկ հրաւիրանօք այն տեղ եկած էին նաեւ Զուհայ Կոստանդնուպօլսոյ և սրբոյ Լըուստոլէմի ամենապատեւ պատրիարքները , նմանապէս հռոմէական Հայոց պատրիարքը , Բողքեականաց երեսփոխանը և Հրէից Ռաբբին : Բարձրագուտիւ Ռէշիտ փաշան խիստ մարդասիրութեւ ընդունելով այս այլեայլ ազգաց Լաւնորդները , իմաց տուաւ

կէս ժամի չափ ժամանակ անցաւ , գիտես թէ երկինքին սահանքները բացուեցան և հեղեղի նման անձրեւ գալ սկսաւ . անանկ որ Նեվթուն շուարած շատ դժուարութեամբ գիւղացիի մը ջաղացքին մէջը ինքընիքը պատսպարել կարող եղաւ : Բայց այս սրբազան Նեվթունի վրայ մեծ ազդեցութիւն մը ընելով անձրեւը կտրածին պէս իսկոյն գնաց գտաւ հովիւը և հարցուց անոր թէ ինչպէս կարող եղաւ անձրեւ գալը գուշակել , երբ օգը այնքան պարզ ու պայծառ կ'երեւէր : Եւսթ հովիւը չուզեց իւր գաղտնիքը յայտնել . բայց երբոր Նեվթուն իրեն քսան լիւր պարգև խոստացաւ , այն ժամանակը հովիւը յիշեալ գուճարը լաւ մը համբէլէն և ծոցիկէն մէջ տեղաւորեւն զինի ըսաւ . սա սեւ այծը տեսա՞ր մի , երբ կը տեսնեմ որ նոյն այծը ծառի մը տակ զինքը հովանաւորել կը փութայ և գլուխը մարինինը ըսէ մէջ խօթելով զինքը պատսպարել կը ջանայ , այն ժամանակը կ'իմանամ որ կէս ժամէն անշուշտ անձրեւ պիտի գայ : Մեծն Նեվթուն հովիւն այս պատմութեանը զարմացած՝ հաւաքելով մը ըսաւ . Լըուստեան մէկը թող չպանծայ իւր գիտութեանցը վրայ , որովհետեւ կը տեսնեմ որ անբան այծ մը հռչակաւոր կարծուած աստղաբաշխէ մը տեսիլ տեսնելութիւն ունի երկնից համաստեղածութեանցը :

անոնց թէ օգոստոսիառ Սուլթան Վաթիկ Մէհմէտ Կայսրը իւր սովորական առօտագիծութեամբ հաճեցաւ վերահաստատել լու կրօնական աղատութիւնները և արտօնութիւնները , զորոնք ի սկզբանէ անոր օրմանեան տէրութիւնը շնորհած է իւր իշխանութեան ներքեւ եղած հպատակ ժողովրդոց : Ռուսի յետ այսորիկ կրօնական մասին և ոչ ամենափոքր՝ դժուարութիւն և արգելք մը չըլլալը ծանուցանելով , պատուիրեց ամէն Լաւնորդաց , որ իսկոյն լուր տան տէրութեանը եթէ կայսերական յատուկ հրամանացը դէմ , մէկը յանդգնելու ըլլայ հոգաւոր ազգաց կրօնական արտօնութեանցը դաշելու :

Եւս մարդասիրական շնորհաց վերաբերեալ կայսերական ինքնագիր հրովարտական մէջմէկ հատ իւրաքանչիւր ազգի գլխաւորին տրուեցաւ . և ահաւասիկ միւր սրբազան պատրիարքին յանձնուած հրովարտական թարգմանութիւնը . հրովարտական վրայ կայսերական նշանագիրը (թուրա) գրուած է և օգոստոսիառ Սուլթանին ձեռօք այսպէս գրուած է :

« Սիւր և զարնախաբար ողաբար-իւն ԸԼԼԱՅ վանս անիոնի գործարար-իւն որչանց որ կը պարտաւորին իմ այս Բարձրագոյն հրամանագրոյս մէջ , և ԸԳՅՆ ԸԼԼԱՅ նոյն որչանցս դէմ գործելու » :

« Իմ կայսերական հրամանս հանելուն քեզ , որ Հայոց ազգին Պատրիարքն էս , պատուեալ և ընտրեալ քրիստոնէայ ազգէդ , և Քրիստոսի հաւատարմութեան գլխաւորներէն , (երկարապս ԸԼԼԱՅ) քո ապիճանդ » : Եւս լիցի քեզ , թէ ամենաբարին (յստուած , միակ պարգևիչ բարեաց) իւր Եստուածային բարութեամբ և իւր անհուն գթութեամբ բարձրացնելով իմ կայսերական օգոստոսիառ անձս հրամանատարութեան և սուլթանութեան փառաց և խալիֆայութեան ու կայսերութեան բարձր աստիճանին , (որուն փառք և գոհութիւն մատուցի) , հաճեցաւ բազմաթիւ թագաւորութիւններ , քաղաքներ , զանազան դաս հպատակաց , ազգեր և ծառաներ յանձնել իմ արդարաւոր տէրութեանս ձեռքը , իբրեւ յատուկ առտուածային աւանդ մը : Ռուսի կայսերութեան հարկաւոր եղած արդարութեանը և սուլթանութեանս վայելուչ բարձր սովորութեանը համեմատ , յորմէհետէ (յստուծոյ օգնութեամբ) իմ կայսերական աթոռս բարձրացայ , իմ բոլոր ինամքս վեհանձնաբար ի գործ դրի և իմ կայսերական կառավարութիւնս միշտ իւր բարեյօժարութիւնը ցոյց տուաւ , որպէսզի իմ տէրութեանս հպատակաց ամէն դասերը կատարեալ պաշտպանութիւն վայելեն , և մասնաւորապէս առանց բացառութեան , ինչպէս ի սկզբանէ անոր ունէին , կատարեալ հանգստութիւն ունենան միշտ՝ ըստ իմ մտերմիւ և բարեւէր կամեցո և հաստատուն որոշմանս , ի մասին իրենց կրօնաւոր և հաստատուն որոշմանս , ի մասին իրենց կրօնական պաշտամանց և հոգեւոր գործոց : Բայտուրում այն տնօրէնութեանց բարի և օգտակար վարձանը յայտնի կը տեսնուի և ամենքը կը ծանախեն , իմ կայսերական փառապաշտ և անհետ ընել բոլորովին քանի մը ապօրինաւոր եղելութիւններ որ հետզհետէ կարող եղան տեղի ունենալ անհոգութեամբ կամ ծուլութեամբ : Վասնորոյ հաստատուն մտօք կուգեմ , որպէսզի իմ տէրութեանս մէջ գտնուած եկեղեցեաց և վանօրէից հոգեւորական մասնաւոր արտօնութիւնները , նմանապէս անոնց վերաբերեալ երկինքերուն , անշարժ ստացուածոց և ուրիշ կրօնական տեղեաց արտօնութիւնները անվնաս մնան : Ելլէ ապա հարկութիւնները՝ այսինքն տուրքէ ազատ մնալու , և յատուկ իրաւունքները այսպիսի հոգեւորական հաստատութեանց և եկեղեցականաց , այն արտօնութիւնները և թոյլտուութիւնները որ գրուած են և կը պարտաւորուին պէրաթնորէ այսինքն հրամանագրաց մէջ , ուր նշանակուած են վաղեմի հանգամանքը Պատրիարքաց և իրենց փոխանորդաց , վերջապէս այն ազատութիւններ և թոյլտուութիւններ , որոնք օգոստոսիառ Նախնիքներէն տրուած են կայսերութեանս հաւատարիմ հպատակաց եկեղեցականացը , որ կը գրուենուին Հայաստան և անվնաս պիտի մնան : Իմ կայսերական բարձր կամքս նորէն հաստատելու և ծանուցանելու համար այս սրբոնական

արդարաւորապէս հրամանագիրս հրատարակեցի, որպէս զի անոր համեմատ վարուիս, և գիտնան թէ ո՞ր այս հրամանագիրս գէ՞մ կը գործէ, իմ կայսերական բարկութեամբս պիտի պատժուի: Հարկաւոր եղած գործակալներուն լուր տրուեցաւ այս բանին վրայ, որպէս զի ետքը ներողութիւն չկրնան խնդրել, եթէ չենցառու թիւն մը ընելու ըլլան: Այս կարգադրութեանց կատարեալ և ճիշտ գործադրութիւնը իմ կայսերական բարձր կամայս միակ նպատակը ըլլալով, զանիկա հաստատելու և ծանուցանելու համար արքունի գիւղանէս այս բարձր հրամանագիրս հաշտուի: Աւտոի գուն, որ յիշեալ ազգին Պատրիարքն էս, այս հրամանագրոյն միտքը իմանալով, անոր համեմատ պիտի վարուիս միշտ, և զգուշանաւ պիտի անոր գէ՞մ գործոյ մը մէջ գրուէն: Եթէ գէտը մը կը պատահի, որ այս վճռական հրամանագրոյն հակառակ ըլլայ, պիտի աճապարես իմաց տալու անմիջապէս իմ Բարձրագոյն Դրան: Այսպէս գիտցած ըլլաւ և հաւատ ընծայիս կայսերական նշանագրոյն (Թուրա):

«Վերջաւ ի վերջն Հայկան ամսոյ ի 1269, (25 Սեպտեմբր 1853) ի մայրաքաղաքս Կ. Պոլսոյ»:

Սեպտեմբր 30ին շաբաթ օրը ազգային ընդհանուր ժողով եղաւ ի Պատրիարքարան մեր: Ընդ ի ներկայութեան սրբազան Պատրիարքին և բազմաթիւ երեսնի ժողովականաց վերոյիշեալ կայսերական ինքնագիր հրովարտակը կարգադրուեցաւ: որուն մեծ ակնածութեամբ և երախտագէտ սրբութեամբ և շնորհալի ըլլալով, բոլոր ժողովը ուրախութեամբ լցաւ և ջերմեանդ բարեմաղթութիւններ առաքեցին յերկինս վասն երջանկութեան օգոտոսփառ առատագութեան Կայսեր:

— Սեփարդոյ Լորթէթ Լիւթարքին, որ Վալարիայի իշխանութեան գործակատարն է Բարձրագոյն Դրան քով, անցեալ շաբթու Վալարի շոգենաւով մեկնեցաւ Պոքրէշերթալու, ուսկից Վիեննա պիտի անցնի:

— Երեւալ ամսոյ 25ին գիշերը հրկիզութիւն մը պատահեցաւ մայրաքաղաքս մեծ մարտունը: որուն մէջ մարդ, նմանապէս պողեղինաց մարտաւունը պրեցաւ: Բարեբաղդութեամբ ամէն կողմէն շուտով օգնութիւն հասնելով, մեծ վրէժս մը չկիրցաւ ընել կրակը:

— Ազգային գերագոյն ժողովը յետ այսորիկ ամէն շորեքշաբթի օր, իսկ հոգեւոր ժողովը ու մէն երեքշաբթի օր պիտի գումարուի:

— Այս օրերս հրէարէն նոր լրագիր մը սկսաւ հրատարակուիլ ի Կոստանդնուպոլսոյ, որուն աշունէն է Լոյս Իրայիլ: Այս օրագրութեան խմբագիրը պարոն Լ. ար Վասթուսն է: որ անշուշտ մեծամեծ օգուտներ կրնայ ընել իւր ազգին յառաջագիտութեանը, եթէ խոհեմութեամբ շարունակելու ըլլայ իւր թերթը:

— Սխալեալ Կահանդայ Լիւթիկոյ Ֆուկիթը Գիւնթէթէն անուն, որուն հրամանատար է միստր Էրեփուտ, մայիսի 25ին հասաւ ի Կոստանդնուպոլսոյ Լիւթէնքէն գալով:

— Ռուսաց գեղարանատան առաջին խորհրդոյ քարտուղար մօսիւ Պալայինը անցեալ հինգշաբթի օրը Օտեոպէն վերադարձաւ ի մայրաքաղաքս Ռուսաց պատերազմական շոգենաւով Լիւթի Գալէ անուն: Այս գործակալը պաշտօնական նախնական բերաւ, զորոնք մօսիւ Լիւթիքոբուլոն, որ Ռուսաց գեղարանատան առաջին թարգմանն է, նոյն օրը կէսօրէն ետեւ Բարձրագոյն Դրան տարաւ, և խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ արտաքին գործոց պաշտօնէին հետ:

— Սեպտեմբր 28ին հինգշաբթի օրը Սեփին Բիւտանիոյ գէտական վսեմափայլ լորտ Սթրէմֆորտ ար Ռիպրիֆը ընկերութեամբ միստր Հապէր իւր երկրորդ թարգմանին հաճեցաւ այցելութեան երթալու ի Կոստանդնուպոլսոյ: ամենապատիւ տէր Զալուր արքան Պատրիարքին, որ բազում ակնածութեամբ և արժանաւոր մեծարանք ընկալաւ զիշեալ ազնուական մարդասէր Լորտը: Վսեմափայլ լորտ Ռիպրիֆը նոյն օրը Զուռաց պատրիարքարանը ևս այցելութեան գացած էր և բաւական ժամանակ տեսութիւն ըրած էր Զուռաց ամենապատիւ Պատրիարքին հետ:

— Թուրքի նահանգին պատերազմական շոգենաւը Սիւս անուն մայիսի 27ին հասաւ ի

Կոստանդնուպոլսոյ: Այս շոգենաւ ուն մէջ կը գտնուի Թուրքի Գիւնթէթէն պաշտօնակալը զորապետ Սեփին փաշան, որ հետեւեալ օրը այցելուութեան գնաց Բարձրագոյն Դրան:

— Եգիպտոսի նաւատորմի թաւական զօրքով մօտերս կ'ըստատուի ի Կոստանդնուպոլսոյ:

— Աւտոի գէտական վսեմափայլ ար Պրուք սեպուհը, որ ժամանակէ մը ի վեր կըստատուէր ի Կոստանդնուպոլսոյ, անցեալ շաբթու հասաւ ի մայրաքաղաքս և մեծարանք ընդունուեցաւ:

ՔԱՆԱԽԱՆԵՐԻ

Չփառնիս, 5 Յուլիս:

Կահանգի ընդհանուր կուտակու բարձրապատիւ Լալի փաշային փութեամբ և բարեխնամ հոգատարութեամբ, բարորդիս անգործութիւնը և բարեկարգութիւնը, գոհութիւն Լստուծոյ անընդհատ կերպիւ կը շարունակուի միշտ:

— Լիւթիկոյ վսեմափայլ Վստեան Պօղոս ամիրային մեծ որդին ազնուաշուք Լալալէ աղան, ընկերութեամբ իւր մեծապատիւ մօրը և ազնուուհի քրոջը, իւր փոքրիկ եղբորը Սիւրիւթ-պէլին և իւր մօրեղբորը Բաբամաճան մեծաշուք Սանուկ աղային երէկ անգղիական շոգենաւով Կոստանդնուպոլսոյն հասաւ Իզմիր, և այսօր երեկոյն վերադարձաւ ի Կոստանդնուպոլսոյ: Իսկ Սանուկ աղան նոյն օրը իրիկուան գէ՞մ ճամբայ ելաւ ուղեկից ըլլալով յիշեալ տիկնայ մինչև ի Փարիզ: ուր վսեմափայլ Պօղոս ամիրային տիկինը իւր մայրական գորովանք եւ անողէն շորժեալ կերթայ իւր երեք զաւակները տեսնելու, որոնք քանի մը տարիէ հետեւ Գաղղիա զանազան ուսմանց կը հետեւին:

— Վսեմափայլ Լիւթիկոյ պէլը, որ երկար ժամանակ Եգիպտոսի կառավարութեան արտաքին գործոց պաշտօնը վարեց բարեխնամ և ջանք և խոհեմութեամբ, այս առաւօտ գաղղիական շոգենաւով հասաւ ի Կոստանդնուպոլսոյ ընկերութեամբ իւր ազնուական գերդաստանին ու վերապատուելի տէր Երեսէս Վալարեան գիտնական վարդապետին, և երեկոյն մեկնեցաւ Մարսիլիս և անկէց Փարիզ երթալու, ուր իւր զաւակները դպրոցը գնելով, միաք ունի քանի մը ամիս ինքն ալ մնալ:

— Վիճակիս հոգեւոր Լալալիքը, գերապատիւ տէր Պօղոս սրբազան արքեպիսկոպոսը քաղաքին Զուռաց առաջնորդ քիւրտ Բալթոս մարապօ լիոնի գալուստը շնորհաւորելու գացած ըլլալով, յիշեալ սրբազանը ևս փոխադարձ այցելութեան անցեալ կիրակի, և արժանաւոր մեծարանք ընդունուեցաւ մեր հոգեւոր Լալալիքէն: Այլեւս սուրբ Ստեփաննոս նորակառոյց եկեղեցւոյն այցելութիւն ըլլաւ, ուր հոգեւոր երգովք մեծարեցին զմատուցողիւր:

— Երեւալ շաբթու ահագին հրկիզութիւն մը պատահելով Մօտէմիշ, այս քաղաքին շուկան գրեթէ քոլորովին հրդեհակեցաւ և զոյգ է:

— Լիւթանապատիւ տէր Գրիգոր ծերունազարդ աւագ քահանայն քաղաքին անցեալ ուրբաթ օրը առ Լստուած փոխեցաւ երկարատեւ հիւանդութենէ մը ետեւ: Հետեւեալ օրը հանգուցեալ երանելոյն թաղման կարգը փառաւորութեամբ կատարեցաւ առաջի սուրբ անմահ պատարագին, որ մատուցաւ սուրբ Ստեփաննոս եկեղեցւոյն մէջ, և սուրբական հանդիսիւ թաղեցաւ:

— Պարոն Վեհափառ Հալը մօտերս խանութեան աստիճան և անոր շքանշանը շնորհեց վսեմափայլ ասպետ Կալթան Դիւլառնայի Զօհանէս աղային, ի վարձատրութիւն անոր երկար և հաւատարիմ ծառայութեանը, զորս զանազան առթիւ ըրած է Պարոն տէրութեանը:

— Հաբաթ մը կայ որ սկսաւ սաստիկ տաք ընել: Այնուհետ ջերմաչափը 27-28 աստիճան կը նշանակէ սաստիկ մէջ:

— Մարտինները խուռն բազմութեամբ Իզմիրի վրայ յարձակեցան, և փողոցները երեքշաբթի օրը այս թեւաւոր ժամանկերով լեցուն էին և անհանգիստ կ'ընէին անցաւորները:

— Հորանտայի տէրութեան շոգենաւը Սիւս պիլ անուն, որուն հրամանատար է մօսիւ Պալիւիս, երկուշաբթի կէսօրին հասաւ Իզմիր: Հորանտայն գալով, և գիշերը վերտոնի մեկնե-

ցաւ Կոստանդնուպոլսոյ երթալու:

— Երգիւյ և Գաղղիոյ նաւատորմի զօրքը, ընդամենը 30 կտոր մեծ նաւեր Բարդանէլի նեղուցին առջև կը գտնուին, որոնք ի պահանջել հարկին Կոստանդնուպոլսոյ պիտի երթան եղեր:

— Լստունի օրագիրները կը հրատարակեն, թէ Երգիւյ կառավարութեան քով եղած օսմանեան գետական մօսիւ Սուրբաբիւր, մայիսի 8ին և 11ին երկար ժամանակ աշխատեց Երեսէն Բիւտանիոյ արտաքին գործոց պաշտօնէին հետ:

— Դաւաթէն մայիսի 18 ամսաթուով կը գրեն, թէ աստիկ հեղեղ մը պատահելով ի Թէհրան, մեծ վնասներ պատճառ եղաւ: Այլեւ քրէնան աստիկ հարուած կրէր յիշեալ մայրաքաղաքը և օրը 130 հոգիին չափ կը մեռնէին եղեր: Այնուհետ ի զոտ ահագին երկրաշարժութիւն մը պատահելով ի Շիրազ և ի Կասան, գրեթէ բոլորովին կործանեց և այս քաղաքները, ուր կը հաւատան թէ 15000 հոգիին չափ փրատակաց տակը մնացեր են: Դիակաց գարշահատութիւնը այնքան սաստիկ է եղեր, որ կը վախցուէր թէ ժամանակ չպատահէ: Երկրաշարժութիւնը երկու ժամ տեւեց և Կասանի գետը չորցուցեր է, ուսկից կը հոգար ժողովուրդը իւր խմելու ջուրը: Այս քաղաքին վրայ բազմաթիւ մարտիններ յարձակելով, բոլորովին կերեր ու լախեր են գհուռն: Երբ ևս պողաքեր ծառերը, Կրսեն թէ ժամանաւոր Խորասանի մէջ երեսն եղեր է:

— Սօսիւ Հարլ Վան-Էնէփը, որ քաղաքիս հորանտայի պատուաւոր և հոգալից գերդաստանի մը անդամ է, Սուրբաբի և Կրսենգիլայի տէրութեանց հիւպատոս անուանեցաւ: Իզմիրի մէջ, և ոչ թէ Վիլիքայի կիսապառ, ինչպէս սխալմամբ գրած էինք նախնիս: Ինչպէս ինչպէս շոգենաւ արաւ ժաման հասաւ, որուն բերած լուրերը կը հաստատեն թէ Երգիւյն, Գաղղիան, Բուռնիս և Լաւրիան համաձայն են մէջերնին թուրքաստանի խնդրոյն վրայ:

ՔԱՆԱՅՐԱՆԵՐԻ

Չփառնիս, 5 Յուլիս:

Բարձրական գործոց գծուար պարագայից պատճառաւ առեւտուրները մեծ հանգարտութեան մէջ կը գտնուին, ուստի նշանակութեան արժանի փոփոխութիւն մը չունիմք ծանուցանելու:

— Երգիւյ քաղաքիս Լիւթիկոյ Գիւնթէթէն անուն, որուն հրամանատար է միստր Էրեփուտ, մայիսի 25ին հասաւ ի Կոստանդնուպոլսոյ Լիւթէնքէն գալով:

Լստուն	113-112 1/2
Մարսիլիս	178
Թրեստ	408

ՔԱՆԱՅՐԱՆԵՐԻ

ՆՈՐԱՏԻՊ ՄԱՏԵԱՆ

ՍԿՐՈՒՆԻՔ
ԳԻՄՆԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ
Ի զիս արհեստագիտական և նոր ստանդարտ, Լիւթանապատիւ թեւամբ
Յարգոյ Յովհաննէս աղայի Վահանեան
Տպեալ ի Կոստանդնուպոլսոյ
Ի գործարանի պարոն Յովհաննէս Միսհանիսեան:

Այս պարագային գիրքը առեւտուր աղաւթի վրայ պրէսէ է, և բաց ի յառաջաբանութիւնէն, 394 էրեսէ ի բաւական, ու վերջը էրես մեծ քաղաքի ռաւի, որոնք ի գրքիս քիստագործութեան վերաբերեալ այլ և այլ գործիքներն յետը: Դրան գիրքը 30 էրեսէն, ու ի ծախիս ի Կոստանդնուպոլսոյ գրքարան գրքարանաց քով: Երգիւյ Լալալիքը Լալալիս տեան գրքարանը:

Յարգոյ պարոնայք Աման և Բուլփաօ գաղղիացի արուեստարները, որ մօտերս Փարիզէն հասած են Իզմիր, ուր քիւ մը ժամանակ միայն պիտի մնան, կը ծանուցանեն հաստակութեանը թէ Տալիքատիկոյ նոր գրքարանը կը նշանակուի իւր քաղաքին, որոց նմանութիւնը նախատիպին հետ խիստ զգալի կերպիւ կը տեսնուի:

Ի ընդ ընդարձակ Գրքարան թաղն է 78 թուահամարը:

Հորանտայի և տէր լրագրոյն
Դալիս Գ. Պալապալեան: